

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
การจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINSTRATORS AFFECTING
THE EFFECTIVENESS OF TEACHING MANAGEMENT OF TEACHERS
IN SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATION INSTITUTIONS
UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION
ADMINSTRATION, GROUP2

ศรัญญา อุคำ¹ และ ทิวัตต์ มณีโชติ²

Saranya Ukham¹ and Tiwat Maneechot²

¹⁻² คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

¹⁻² School of Education, Panyapiwat Institute of Management

Corresponding Author's Email: Ukhamsaranya2539@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 234 คน มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .983 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการพัฒนาหลักสูตรและ

* Received 29 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

การเรียนการสอนมีความสัมพันธ์สูงสุด และ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการนิเทศการศึกษา โดยทั้ง 2 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 54.90

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of instructional leadership of administrators in Special Education Centers; 2) investigate the level of instructional effectiveness of teachers in Special Education Centers; 3) analyze the relationship between the instructional leadership of school administrators and the instructional effectiveness of teachers; and 4) examine the instructional leadership of school administrators affecting the instructional effectiveness of teachers in Special Education Centers. Data were collected from a sample of 234 teachers from Special Education Centers under the Bureau of Special Education Administration, Group 2. The sample was obtained through stratified random sampling by institution. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .983. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) the overall instructional leadership of administrators in Special Education Centers under the Bureau of Special Education Administration, Group 2, was at a high level; 2) the overall instructional effectiveness of teachers was at the highest level; 3) all aspects of instructional leadership of school administrators had a positive relationship with the overall instructional effectiveness of teachers at the .01 level of statistical significance, with curriculum and instructional development showing the highest correlation; and 4) the instructional leadership of administrators affecting teachers' instructional effectiveness consisted of two aspects: curriculum and instructional development, and educational supervision. These two aspects could jointly predict teachers' instructional effectiveness, accounting for 54.90 percent of the variance.

Keywords: academic leadership, learning management effectiveness, special education centers

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบทเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในระดับโลก การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 เพื่อเป็นกรอบทิศทางการจัดการศึกษาที่มุ่งให้คนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ สิทธิทางการศึกษาของบุคคลที่มีความพิการได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้คนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและการสนับสนุนที่เหมาะสม อันสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาสำหรับทุกคนและการเรียนรวม (Inclusive Education)

การจัดการศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการที่ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนที่มีความพิการหรือความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งไม่สามารถใช้รูปแบบการเรียนการสอนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Smith, 2020) งานวิจัยด้านการศึกษาพิเศษชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตร วิธีการสอน สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละราย (Hallahan, Kauffman, & Pullen, 2019) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาหลายฉบับพบว่าการจัดการเรียนรู้ในบริบทศึกษาพิเศษยังประสบปัญหาด้านทรัพยากร ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของครู ภาระงาน และการสนับสนุนเชิงนโยบาย โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญ (รัตนภรณ์ กังสันเทียะ และคณะ, 2566)

สำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนตลอดชีวิต แม้จะมีการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรระหว่างพื้นที่ ขาดครูผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ภาระงานด้านเอกสารที่เพิ่มขึ้น และข้อจำกัดด้านงบประมาณและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ อีกทั้งข้อมูลเชิงสถิติยังสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของผู้เรียน ทั้งด้านจำนวน ประเภทความพิการ และรูปแบบการรับบริการ ซึ่งล้วนเป็นความท้าทายต่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและศักยภาพของผู้เรียนตลอดทั้งหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารให้ทำงานมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการนับเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ไชยา ภาวะบุตร (2560) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสะท้อนถึงความเอาใจใส่ของผู้บริหารที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมขององค์กรซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่เริงฤทธิ์ คำห่ม (2565) อธิบายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นทั้งกระบวนการและพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน หลักสูตร และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วนิดา เชื้อคมตา (2566) ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถชี้แนะและจูงใจบุคลากรให้ตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

นักวิชาการต่างประเทศ เช่น Perkey and Smith (1993) ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงประสิทธิผลโดยรวมของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในประเด็นประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู นักวิชาการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีสยา นามเหลา และคณะ (2554) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนทั้งด้านกายภาพและด้านจิตวิทยาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมการเรียนรู้และเสริมสร้างความร่วมมือของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่สุริษา ฐานวิสัย (2567) อธิบายว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน รวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนรายบุคคล

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปวีณา บุทธิจักร (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเริงฤทธิ์ คำห่ม (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถใช้พยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานวิชาการที่เป็นระบบ มีความเข้าใจในความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 14 แห่ง รวมทั้งสิ้น 595 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 234 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสถานศึกษา เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างเหมาะสม จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งช่วยลดความเอนเอียงของการสุ่มตัวอย่างและเพิ่มความแม่นยำในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรเป้าหมาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการนิเทศการศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1961)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

แบบสอบถามออนไลน์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามผ่านระบบคิวอาร์โค้ด พร้อมทั้งติดตามการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1.การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ	4.49	0.55	มาก
2. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.59	0.46	มากที่สุด
3. การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ	4.37	0.74	มาก
4. การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู	4.47	0.60	มาก
5. การนิเทศการศึกษา	4.48	0.59	มาก
ภาพรวม	4.48	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.59	0.45	มากที่สุด
2. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน	4.66	0.44	มากที่สุด
3. การใช้สื่อการเรียนรู้	4.57	0.46	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.55	0.47	มากที่สุด
ภาพรวม	4.59	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมา ได้แก่ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
X_1	.860**	.795**	.819**	.799**	.664**
X_2		.768**	.845**	.803**	.733**
X_3			.888**	.817**	.558**
X_4				.912**	.685**
X_5					.662**

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน ($X_1 - X_5$) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร โดยการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมสูงที่สุด ($r = .733$) รองลงมาคือ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู (X_4) ($r = .685$), การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ (X_1) ($r = .664$), การนิเทศการศึกษา (X_5) ($r = .662$) และ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ (X_3) ($r = .558$) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน ($X_1 - X_5$) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวม (Y)

Variable	B	SE	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	1.531	.187	–	8.187	.000	–	–
X_2	.523	.068	.569	7.697	.000	.354	2.821
X_5	.148	.053	.205	2.771	.006	.354	2.821
R = .743		$R^2 = .553$	$R^2_{\text{adjusted}} = .549$		$SE_{\text{Est}} = .287$		

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธี **Stepwise** พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) และ การนิเทศการศึกษา (X_5) แบบจำลองถดถอยที่ได้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .743 และมีค่า R^2_{adjusted} เท่ากับ .549 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้ ร้อยละ 54.90 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{Est}) เท่ากับ .287

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูมากที่สุด ($\beta = .569$) รองลงมาคือ การนิเทศการศึกษา (X_5) ($\beta = .205$) โดยตัวแปรทั้งสองมีค่า **p-value** ต่ำกว่า .05 แสดงว่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไชยา ภาวะบุตร (2560) และ ปวีณา บุญธิจักร (2564) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยตรง

2. ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความสามารถในการออกแบบ วางแผน และดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แชมมณี (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จุรีพร มุลณี (2565) และ พระอนุรักษ์ จุตสี และวิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล (2565) ที่ระบุว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ไม่ได้หมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาพิเศษ ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการเฉพาะของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการสูงขึ้น ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูย่อมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทและพฤติกรรมของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของ Hallinger and Murphy (1985) ที่ระบุว่าผู้บริหารที่มุ่งเน้นภารกิจทางวิชาการจะสามารถสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการนิเทศการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 54.90 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2011) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางด้านวิชาการของสถานศึกษา และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดคุณภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robinson, Lloyd และ Rowe (2008)

ที่พบว่าการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้และประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ขณะเดียวกันครูมีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ในระดับมากเช่นกัน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในทุกด้าน และมีบางด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้โดยตรง ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติมุ่งเน้นไปที่การยกระดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โดยเฉพาะในด้านที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำคือการ สร้างบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล ขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนิเทศการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยตรง ในส่วนของครูผู้สอน ควรมีการเร่งพัฒนาทักษะด้าน การวัดและประเมินผล และการนำผลประเมินมาปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างเป็นระบบ และ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่หรือสังกัดอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบท พร้อมทั้งศึกษาตัวแปรใหม่ๆ เช่น แรงจูงใจในการทำงาน หรือ การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรเปลี่ยนผ่านจากการวิจัยเชิงปริมาณไปสู่ การวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่อเจาะลึกถึงกระบวนการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในเชิงลึก ซึ่งจะช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- จรีพร มุลณี. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการ Academic Leadership ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สมศักดิ์การพิมพ์ กรุ๊ป.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีณา บุทธิจักร. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระอนุรักษ์ จุดสี และ วิภากรณ์ ภูวัฒนกุล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1, วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 10(1), 144 – 155.
- มัทยา นามเหลา วาโร เฟ่งสัวส์ดี และ ศิริดา บุรชาติ. (2544). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 1(1), 49 – 54.
- รัตนารณ กังสันเทียะ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ พนา จินดาศรี. (2566) ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา กลุ่มเครือข่ายที่ 11 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 25(1), 129-143.
- เริงฤทธิ์ คำหมู่. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย เขต 3. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วนิดา เชื้อคมตา. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สุริยา ฐานวิสัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนสุรวินพัฒนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 16 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ระหว่างวันที่ 4 – 5 กรกฎาคม 2567.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2019). *Exceptional learners: An introduction to special education* (14th ed.). Boston, MA : Pearson.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125–142.
- Hallinger, P. and Murphy, J. (1985). Assessing the Instructional Management Behaviour of Principals. *The Elementary School Journal*, 8(1), 217-247.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likert, R. (1961) *New Patterns of Management*. New York : McGraw-Hill.
- Perkey, S.C., and Smith, M.S. (1993). *Effective Schools*. *Elementary School Journal*, 83(1), 114-128.
- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635–674.
- Smith, D. D. (2020). *Introduction to special education: Making a difference* (9th ed.). Boston, MA : Pearson.